

ELS BRICS+ I EL NEXE ENTRE DESENVOLUPAMENT, CLIMA I NATURALES

LAURA TRAJBER WAISBICH

Directora adjunta de programes a l'Institut Igarapé
(Brasil)

La convergència de degradació ambiental, desigualtat econòmica i inestabilitat geopolítica ha posat en relleu els límits de l'arquitectura de governança mundial actual. L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible descarrila a causa de desafiaments sistèmics –des del retrocés del multilateralisme fins a la intensificació de les crisis ecològiques– que soscaven una resposta internacional coordinada. La triple crisi planetària –el canvi climàtic, la pèrdua de la biodiversitat i la contaminació– amenaça també els fonaments polítics i institucionals de la cooperació global.

En un món «profundament plural» (parafrasejant Acharya i Buzan a «The Post-Western World Order: Deep Pluralism», *The Making of Global International Relations*, 2019), l'ampliació dels BRICS a BRICS+, amb la unió d'Egipte, Etiòpia, l'Iran, els Emirats Àrabs Units, Indonèsia i l'Aràbia Saudita al nucli central, format pel Brasil, Rússia, l'Índia, la Xina i Sud-àfrica, converteix aquesta organització en un nou centre geopolític, econòmic i mediambiental. Amb aproximadament un 30% del PIB mundial i abundants actius naturals i tecnològics, el grup té capacitat per incidir en els discursos i pràctiques al voltant del desenvolupament, la descarbonització i la governança de la biodiversitat.

I val a dir que el grup mostra un compromís creixent amb les agendes ecològiques. Per aquesta raó, els BRICS+ estan començant a articular una posició col·lectiva més coherent sobre el clima i la biodiversitat, basada en principis compartits d'equitat en el desenvolupament i cooperació Sud-Sud; una postura que s'expressa a través de fòrums diplomàtics, cooperació sectorial i eines institucionals com el Nou Banc de Desenvolupament (NBD).

El paper cada cop més important dels BRICS+ en el clima i la naturalesa

Els BRICS van sorgir a principis de la dècada del 2000 com una coalició de naturalesa difusa que reunia les principals economies emergents i que aspirava a tenir més veu en la governança econòmica mundial. Centrada, en un principi, a reformar les institucions com el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial, l'agenda del grup es va ampliar per incloure qüestions de seguretat, socials i mediambientals. Fins ara, la incorporació de temes ambientals ha estat tant estratègica com simbòlica. El seu discurs ha evolucionat per abraçar el principi de «responsabilitats comunes però diferenciades», juntament amb les demandes d'un finançament més gran en la lluita contra el canvi climàtic, la transferència de tecnologia i el marge per elaborar polítiques de desenvolupament nacionals.

Durant l'última dècada, el Brasil, la Xina i Sud-àfrica han avançat en la cooperació ambiental intra-BRICS. Durant les seves presidències respectives van introduir aquesta qüestió en declaracions oficials i van adoptar iniciatives sobre tecnologia verda, resiliència amb desastres, biocombustibles, protecció de la biodiversitat i energia neta (vegeu Instituto Igarapé: «The BRICS and the Decarbonization and Biodiversity Protection Challenges», *Global Futures Bulletin*, 2025). Aquestes iniciatives reflecteixen les prioritats nacionals i els esforços per construir plataformes compartides per a la participació del Sud Global en qüestions globals de medi ambient i desenvolupament.

Autonomia ambiental en un context de multilateralisme fragmentat

L'ampliació dels BRICS representa no solament un desenvolupament institucional del grup, sinó també un canvi geopolític important en la política mundial contemporània. Els nous membres aporten una rellevància ecològica i econòmica addicional: Indonèsia acull una gran part dels boscos tropicals del món, els Emirats Àrabs Units i l'Àrabia Saudita són actors fonamentals en les transicions energètiques i Etiòpia i Egipte ocupen posicions clau en els debats regionals sobre vulnerabilitat climàtica i governança de l'aigua.

El lideratge consecutiu del Brasil al G20 (2024), al capdavant de la presidència dels BRICS (2025) i a la COP30 (2025) ha presentat una oportunitat excepcional per dotar de rellevància els BRICS+ en relació amb el nexa desenvolupament-clima-naturalesa. Amb la idea de fons de consolidar la cooperació entre el Sud Global i avançar cap a una governança més inclusiva i sostenible, el Brasil ha prioritzat la creació d'un marc BRICS de finançament climàtic (vegeu BRICS: «Contact Group on Climate Change and Sustainable Development», *Issue note*, 2025). La mobilització de fons per a la lluita contra el canvi climàtic era un dels objectius manifestos de la COP30 i es va plasmar al «Full de Ruta Bakú-Belém cap als 1,3 bilions». L'objectiu dels negociadors brasilers és associar les estratègies nacionals de desenvolupament al Sud Global amb els canals multilaterals de finançament. I per això, pretenen aconseguir un consens entre els països BRICS+ sobre un conjunt d'agendes clau a fi de desbloquejar el finançament climàtic. Això inclou la reforma dels bancs multilaterals de desenvolupament i els fons climàtics, la promoció de les anomenades «plataformes nacionals», la funció de les quals és coordinar la mobilització del desenvolupament nacional i internacional i el finançament climàtic al Sud Global, i la cana-

lització de fons a infraestructures sostenibles, també a través del Nou Banc de Desenvolupament, liderat pels BRICS+.

No obstant això, caldrà veure si el Brasil serà capaç de traslladar aquests consensos al si dels BRICS+ recentment ampliat. A principis d'aquest any, Brasília va liderar una proposta dels BRICS+ que va culminar amb un compromís sobre el finançament de la biodiversitat en el marc del Conveni sobre la Diversitat Biològica (CBD) de la COP16. En comptes d'oposar-se als països desenvolupats, l'enfocament brasiler va mostrar un pragmatisme orientat a aconseguir l'acord al voltant d'objectius realitzables. Aquest episodi exemplifica una nova forma de teixir consensos que podria servir a l'objectiu del Brasil de superar la bretxa Nord-Sud i garantir resultats durant la COP30.

La tensió entre els imperatius del desenvolupament i els objectius ambientals continua marcant els debats domèstics dels països BRICS+ i entre els membres del grup; això no obstant, la vinculació estratègica per part del Brasil de les diferents temàtiques –connectant el clima i la naturalesa amb el finançament al desenvolupament, el comerç i la seguretat energètica i alimentària– pot conduir cap a una harmonització progressiva.

Consolidar la cooperació sectorial i revitalitzar el Nou Banc de Desenvolupament

A fi de mantenir l'impuls proporcionat per la presidència brasilera el 2025, el grup ha d'afavorir l'establiment d'un marc propici, a escala ministerial i tècnica, per al diàleg sectorial i la cooperació política i econòmica sobre qüestions ambientals i climàtiques. Es podria donar prioritat a àmbits com ara el de la tecnologia de satèl·lits per a la monitorització del medi ambient, camps en què el Brasil i l'Índia són líders mundials; o el de les tecnologies d'energia renovable, on destaquen la Xina, el Brasil, l'Índia i els Emirats

Àrabs Units; o també la conservació de la biodiversitat en àrees protegides, un àmbit en què el Brasil, Sud-àfrica, la Xina i l'Indonèsia són països clau.

Un altre component crític en el compromís dels BRICS+ amb aquestes agendes és el Nou Banc de Desenvolupament (NBD), dirigit pels BRICS+ i amb seu a Shanghai. Creat per finançar projectes d'infraestructura i desenvolupament sostenible als països BRICS+ i altres economies emergents, l'NBD ha aprovat, fins avui, més de 100 projectes emmarcats en l'energia neta i les infraestructures sostenibles. Segons la seva última estratègia (2022-2026), aproximadament el 40% de la seva cartera es dedica a iniciatives relacionades amb el clima. Tot i que encara és modest pel que fa a la dimensió, el Banc es podria convertir en una peça essencial de la transició ecològica, tant per als estats membres com per al conjunt del Sud Global. No obstant això, per tal de desplegar tot el seu potencial, cal superar els principals reptes institucionals i polítics, en particular la necessitat d'ampliar

L'aparició dels BRICS+ com un actor ambiental potencial reflecteix tant els fracassos del sistema multilateral existent com la capacitat d'agència de coalicions del Sud per tal de repensar la governança global

les operacions i els recursos de capital i evitar les tensions geopolítiques internes entre els seus membres fundadors. Un avenç significatiu serà reposicionar l'NBD com una institució guiada per objectius i amb un clar mandat de transformació ecològica. Això implica no només ampliar la seva cartera d'inversions en clima i naturalesa, sinó també innovar en el disseny i l'estratègia de finançament per al desenvolupament. Les possibles vies inclouen l'adopció de criteris de préstec basats en els ecosistemes, mi-

llors acords de cofinançament amb altres bancs multilaterals de desenvolupament i un suport més gran a les «plataformes nacionals», que vinculen les prioritats nacionals en matèria de clima i naturalesa amb els fluxos de finançament internacionals.

En conclusió, l'aparició dels BRICS+ com un actor ambiental potencial reflecteix tant els fracassos del sistema multilateral existent com la capacitat d'agència de coalicions del Sud per tal de repensar la governança global. Si bé el grup està lluny de ser una unitat o de tenir un paper determinant, el seu compromís cada vegada més ampli amb les qüestions climàtiques i de biodiversitat reflecteix l'obertura cap a noves vies polítiques i institucionals. La trajectòria de la cooperació ambiental dins del grup no és lineal ni està garantida. Depèn de la voluntat dels membres clau d'invertir en el diàleg, l'intercanvi de coneixements i la cooperació financera.

Si el grup dels BRICS+ aconsegueix consolidar aquesta agenda, així com la seva incorporació en negociacions multilaterals més àmplies i s'associï a les transformacions ecològiques nacionals, pot ajudar a redefinir els contorns normatius i institucionals del desenvolupament global i la política ambiental al segle XXI.

